

Hepatitida A, B, C

Virová hepatitida označovaná hovorově jako žloutenka je vážné infekční onemocnění jater způsobené virem. Celkem známe 5 druhů virových hepatitid, které označujeme A, B, C, D, E. Laik na první pohled nepozná, jakým virem se nakazil, nebo projevy všech hepatitid mohou být velmi podobné i v závažnosti a průběhu.

Virové hepatitidy jsou velmi rozšířené v rozvojových zemích, kde se setkáváme s typy, které se u nás nevyskytují. Je to například hepatitida typu E.

Hepatitida A (zkratka HAV) patří spolu s hepatitidou B (HBV) mezi **sexuálně přenosné choroby**. Přenos infekce HBV se v populaci odehrává nejčastěji sexuální cestou. U HAV je sexuální přenos méně častý. Oba viry jsou vysoce infekční a odolné vůči zevním vlivům.

Hepatitida A (HAV)

Symptomy: V 70 % případů, po inkubační době 14-50 dní, jsou na začátku patrné trávicí potíže. Ve 30 % mají charakter s teplotami. Kožními příznaky jsou žloutenka, vzácněji vyrážky (kopivka). Průběh onemocnění může být závažný a léba, která je symptomatická, probíhá na infekčních odděleních.

Přenos viru hepatitidy A je fekálně-orální, tj. nedostatečnou hygienou rukou. P. enos viru usnadňují praktiky orálně-análního sexuálního styku, známé jako lízání zadku tzv. rimming, který praktikuje nemalé procento gayů. Imunita po prodělaném onemocnění je celoživotní.

Prevence je očkování. Používání kondomu při souložích sníží riziko infekce.

Hepatitida B (HBV)

Symptomy: Onemocnění má těžší a delší průběh než hepatitida A. Kromě trávicích potíží jsou také příznaky chřipkové, kloubové, kožní a nervové. V krvi stoupá hladina žlučového krevního barviva - bilirubinu, který se dostává do kůže, což se projevuje právě typickým zežloutnutím kůže, bílma, oční a močového patra. Proto se onemocnění nazývá žloutenka. Stolicí se stává tmavá, zatímco moč má tmavou barvu. U mnoha pacientů se žloutenka neprojevuje zežloutnutím, probíhá ale často nepoznaná jako chřipkové onemocnění.

Onemocnění může v 5-10 % případů přejít do chronického stadia, které nakonec vede až k jaterní cirhóze nebo rakovině jater.

Přenos se děje nejčastěji cestou krevní. K nákaze stačí nepatrné množství séra, méně než 0,01 ml. Přenos je možný i prostřednictvím společného používaného holicího strojku, kartáčku na zuby či jiných předmětů denní potřeby. U narkomanů je častý přenos nesterilním injekčním jehlou. HBV byl nalezen také ve všech tělních tekutinách, ale přenos infekce má zásadní význam krev a krevní deriváty, dále sperma, vaginální sekret, sliny, pot a slzy. Rizikové je i tetování a piercing nesterilními nástroji.

Sexuálně přenos: Hepatitida B patří mezi choroby přenosné pohlavním stykem, a to homosexuálním i heterosexuálním. Zajímavé poznatky pro

sexuálně přenos jsou u gayů, kde je výskyt HBV úměrný stádění mužských partnerů. Nejvyšší riziko přechází u mužů, kteří výhradně nebo převážně praktikují anální styky, a daleko nižší je u těch, kteří dávají přednost orálně-genitálním stykům.

Jaké jsou podmínky vysokého rizika infekce HBV u gayů ?

Především je to vysoká promiskuita, časté pasivní nebo aktivní anální styky, při kterých často vznikají místní poranění konečníku. Poškození a zánět rektálního traktu vede k tomu, že skrze porušenou sliznici virus snadněji vniká. Rovněž krvácení z konečníku je časté u mnoha pasivních gayů. Orálně-genitální nebo orálně-orální styky gayů mají na získání HBV menší vliv. V České republice je v posledních 5 letech hlášeno průměrně 800 případů onemocnění ročně.

Inkubační doba 50-180 dní, průměrně 90 dní.

Období nakažlivosti: Nákazu virem hepatitidy B lze zjistit vyšetřením krve. Pozitivitu testu prokáže nálezní tzv. "Australského antigenu" (zkratka HbsAg). Pozitivní osoby jsou potenciálně infekční. Musí být léčené a sledovány na infekčních odděleních. Zdravotnický personál by měl být vždy upozorněn na pozitivitu HbsAg. Léčba je dlouhodobá, symptomatická (dieta), nově i antivirová terapie interferonem nebo lamivudinem. Účinnost léčby je pouze 30-40% u léčených pacientů.

Prevence je používání kondomu při souložích a především očkování.

Hepatitida C (HCV)

Odhadem trpí v ČR hepatitidou C asi 0,5% obyvatel – každý dvoutýdený ubíhá an je nositelem HCV. Virová hepatitida C způsobuje jaterní cirhózu, rakovinu jater a chronický zánět jater. Má zpravidla asymptomatický průběh a je léčitelná jen v 50% případů, často až 75-85% přechází do chronicity. Nejčastějším způsobem přenosu je používání nesterilních jehel u toxikomanů. Sexuálně způsobem přenosu je možný, často může být přitom v kombinaci s jiným typem hepatitidy – A, B.

Proti HCV **neexistuje** zatím účinná **očkovací látka**. **Ochranou je prevence**, která znamená vyhnout se kontaktu se všemi tělními tekutinami HCV pozitivních osob.

Testování na HAV, HBV, HVC

Pokud máte podezření, že jste se mohli nakazit jakýmkoliv typem hepatitidy, navštivte praktického lékaře, který vám provede testy na virové hepatitidy. Pravidelně bude posuzovat vaši obavu – pokud jste však gay, patříte do rizikové skupiny a testy by měl provést.

Principy očkování

Výzkum a používání vakcín proti hepatitidám A a B trvá již více než tři desetiletí. Díky tomu se na trhu setkáváme s opravdu vysoce účinnými vakcínami s výbornými protektivními účinky a vlastnostmi.

Obecně známe 2 principy očkování – první je očkování prováděné například v epidemiích, kdy je třeba okamžitě podat účinné sérum, které bude poskytovat okamžitou ochranu – jedná se o očkování pasivní. Podává se již ochranný specifický anti-HBV imunoglobulin. Lov k je chráněn, aniž by si sám vytvářel protilátky. Protektivní účinky jsou jen krátkodobé. Druhým typem vakcinace je typ aktivní - lov k si sám aktivně vytváří protilátky proti infekci po podání například inaktivovaného viru. Protektivní účinky mohou být až celoživotní.

Vakcíny proti HAV

Očkovací vakcíny proti hepatitidám A jsou dnes tvořeny výhradně inaktivovanými viry. V současné době jsou v ČR dostupné vakcíny firmy farmaceutické společnosti, které se navzájem liší pouze technologií přípravy, čistotou, použitých nosičů a koncentrací imunizujících složek. Imunogenní a protektivní účinky mají shodné, nebo velmi podobné. Všechny jsou vakcíny se podávají v jedné dávce a výhradně do svalů. Protilátky se vytvářejí během jednoho měsíce po očkování. Po 6-12 měsících je vhodné podání další tzv. boosterující dávky pro udržení účinnosti na dalších 10 let výjimečně až 20 let.

Účinnost vakcíny je u běžné populace 99%.

Nežádoucí komplikace: U malého procenta osob dochází ke krátkodobému zarudnutí a otoku v místě vpichu, nevolnosti, zvýšené teplotě. Nežádoucí příznaky vymizí do druhého dne. Neměli byste na očkování chodit pokud trpíte horečnatým onemocněním. Neměli byste být alergičtí na žádnou ze složek přípravku, zejména na použité nosiče.

Vakcíny proti HBV

Všechny dnešní vakcíny jsou připraveny tak, jako totožným způsobem jsou bezpečné. Očkování proti hepatitidám B chrání současně i proti hepatitidám typu D.

Koncentrace účinné látky je u různých výrobců odlišná, ale imunogenní účinky mají shodné. Očkování proti HBV se provádí ve třech dávkách s odstupem 6 týdnů a 6-12 měsíců od 1. dávky. Ochrana je zajištěna na minimálně 3 roky.

Vakcína se podává výhradně do svalů. U mladších osob je pravděpodobnost dostatečné účinnosti vakcíny vyšší. U osob starších 40 let se protilátky tvoří méně ochotně. U gayů je vhodné provádět po určité době krevní zkoušku účinnosti vakcíny.

Nežádoucí komplikace: U 10-15% osob se projevuje bolestivost v místě vpichu. Méně častá je zvýšená teplota. Jiné nežádoucí účinky nejsou pravděpodobné. Vakcína se jeví jako mimořádně bezpečná.

Kombinovaná vakcína proti HAV a HBV

Vakcína Twinrix od GSK je jediná kombinovaná vakcína určená pro očkování proti hepatitidám A a zároveň proti hepatitidám B. Existuje ve dvou variantách – pro děti a pro dospělé. Očkování probíhá ve třech dávkách – první a druhá po prvním dávkování se podává druhá dávka a po 6 měsících po první dávce následuje poslední třetí dávka.

Očkování na prvním není hrazeno zdravotní pojišťovnou. Provádět jej zdravotní ústavy, infekčních oddělení nemocnic a někdy i praktičtí lékaři.

Další informace o hepatitidách, prevenci HIV-AIDS a dalších sexuálně

prevenčních infekcích naleznete na adrese <http://zdravi.004.cz>

Odborné dotazy zasílejte na email: poradna@004.cz

Projekt vznikl za podpory **Národního programu boje proti AIDS** a občanského sdružení **CODE004** (www.code004.cz, www.004.cz)

Vydává o.s. CODE004 v roce 2005.

Autor: Mgr. Petr Kaňka

Recenze: MUDr. Viktor Aster

Design: CODE004

Foto: JANSI

